ВАНРЕДНИ БРОЈ.

„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте овакиг ситних слова; за виг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приповлано“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 136. У НОВОМ САДУ У ЧЕТВРТАК 2. СЕПТЕМБРА 1899. ГОДИНА XXXIV.

БРЗОЈАВ „ЗАСТАВИ.“

Меленци. Проте Влаовића поверенница патријарху Бранковићу од млађег свештенства одбијена. Закључено сазвати општи свештенички збор кикиндског протопрезвитерата. Слава свесном свештенству!

Нови лажни сведоци.

Будимпешта 9. септембра п. н.

(За прошли број закашњено.)

У брзини јављам вам ове занимљиве податке који јасно карактеришу, како се и којим средствима купе сведоци за парницу „по делу атентата на раскраља Милана.“ Ове податке добио сам из овдашњег српског конзулата, те су апсолутно аутентични, а доказаћемо их за случај преске парнице и пред судом.

Дана 6. м. по римском, дошле су у овдашњи српски конзулат у 11 сати до подне три особе; једна млада лепа жена са два старија господина. Од којих је један овде агенат за све, а други трговац из Срема. Млада женска је жена Радомира Милинковића, Алавантића, једнога од оптуженика „по делу атентата.“ Ту су те три особе дочекане од српског конзула г. Барловца, и одмах се за тим појави и још један господин, кога је г. Барловац приказао као члана београдске полиције.

Г. Барловац ословио је гђу Лепосаву овим речима: „Колико буде ваш исказ вредио по нас, према томе ће бити награда одређена.“ И након тога започео је судац записничко преслушање са Лепосавом Милинковић. Лепосава је међу осталим исказала и то, да се у августу 1898. г. састала у Букурешту са Алексом Карађорђевићем, и да му је предала писмо од њеног мужа Радомира Милинковића у ствари неке бупе. Код Карађорђевића одвео ју је J. Метен машиниста у Букурешту. Strada Vilor бр. 17. — Приповедала је чак и то да је с Карађорђевићем ступила и у љубавни одношај, а све то да је трајало неких 8 дана. Преслушање је након тога прекинуто, јер Лепосава Милинковић није хтела да потпише записник, те је тако наставак преслушања одгођен за други дан, а Лепосава позвата је сама г. Барловцу на вечеру, код кога је остала до 11 сати у вече.

Други дан је Лепосава опет отишла са своја два пратиоца од првог дана, у конзулат. Ту јој је записник поново прочитан. И тада гђа Лепосава није хтела да потпише записник са разлогом, да ју је на тај лажан исказ наговорио један од њена два пратиоца, који јој је обећао за њен исказ од његовог манданта 10.000 фор.

После те, за г. Барловца и све присутне, непријатне и страшне сцене, брзо се г. Барловац сабрао. Истерао је пратиоце Лепосавине, а њу је задржао са речима: „Ви сте под мојом заштитом“. Пратиоци Лепосаве Милинковића, они дакле, који су је добавили, прошли су скоро на празно. А како је закључен записник са Лепосавом Милинковић показаће његово читање на преком суду.

Још Вас могу известити, да је речена Лепосава теретила својим исказом више Шапчана, који да су ручали са Живком Анђелићем код њеног мужа Радомира. И пошто ће бити сигурно нових апшења Лепосави је пре њеног исказа зајамчио г. Барловац, да неће морати ићи пред преки суд, и да неће бити суочена са својим мужем.

Још морам додати, да је један од Лепосавиних пратиоца био такођер сведок против Милинковића и да је за своје сведочанство примио 150 фор.

Тога сведока препоручио је г. Барловцу један врло велики господин, који стоји у интимним везама са босанском владом, и кога ћемо за сада крстити са X.

Преко суђење.

Расправа о делу атентата на краља Милана.

При расправама преког суда, једна да има више кога од заступника страних сила, а и публике је све мање. Главна је ствар свршена. Оптужба је изнела већ све доказе, преслушала све главне оптуженике и сведоке. Сад ће да буде само још разговора о ономе, што је било.

Дакле, то ли је све? мора се питати свако са највећим чуђењем. У ствари атентата нема ничега, ни најмањег доказа до ли оно, што каже атентатор Кнежевић. А он говори сваки час друкчије.

Оптужба, да би ухватила главније радикале и не тужи их због атентата, већ је ретерирала и тужила их због завере.

Ту је главни сведок Крезовић. Човек који беди кнеза Николу, Карађорђевића и Тајсића, да су га шиљали главним радикалима, да начине буну.

Ако је икоме доказано, да је лажан сведок, доказано је Крезовићу. Он не зна како изгледа у оним кућама, где каже да јо био, а чим се упути у појединости, ухвати се у лажи. Пуковник Николић ухватио га је и опет у крупној лажи, а сва му је одбрана у беспримерном безобразлуку. „Пушка вас убила“! Изгорела вам кућа да бог да! „Да смо на само, ја бих ти показао“ то су му сталне речи. То су га научили, да каже, да не изгледа, како је ушепртљио.

Аца Станојевић га је добро питао: је ли га научио тако Сава Ивановић? И нема сумње, да је тај Сава Ивановић, коме беше циљ да врбује лажне сведоке, и њега, Крезовића врбовао. Крезовић је без сумње члан црногорске „емиграције“, који мрзи кнеза Николу, па добио улогу оптуженика — сведока.

Ко је читао извештај, мора му упасти у очи ово: Зар се понаша тај Крезовић као оптуженик? Не, него као тужилац. Што више натури на друге, тим боље. При том заборавља, не пада му ни напамет, да је све то озбиљно, онда би највише теретио сабе.

Прота Ђурић је и рекао: Чудан оптуженик! Ја сам с њим два месеца, па гледим како неће да побегне. (А колико он има слободе у затвору, могао би сваки час!)

Ваш Крезовића нађоше још неке сведоке против Пашића и Љ. Живковића. Један је Пашићев сведок јавно исказао, да је био присиљен, да искаже против њега. А исказао је, да су наговарали и други. Од ових су неки остали стални, те сведочише истину, неки да га и не познају, а неки, који се упустише у лажну сведоџбу, ухваћени су у најгрубљим лажима. Љубу Живковића терети један његов противник, да је видео код њега, Живковића, рукопис „Демон Србије“ и — то је све.

Сад није више чудо, зашто оптужба која хоће да докаже атентат и заверу од 1899. године, тужи људе због црноречке буне 1883. год., тужи их због Чебинчеве афере и другог. То би значило с једног зеца дерати две коже. Где има на белом свету оптужбе, која увлачи у расправу старе ствари, преко којих је давно, пре десетину и више година — прешла амнестија? Тога нема и није било и не сме бити; ово је јединствени случај.

И каква је то оптужба, која тужи Живковића, што је дао на велико-школској забави 10 динара прилога више од краља Милана. Е, ал дао је из —ината. Ако је инат, то је допуштен — инат. Тим није ником штетио, већ само — помогао. И где је то било, да туже адвоката, што је па суду бранио ватрено једног растуривача забрањених списа? То му је била дужност адвокатска, кад се већ примио одбране. И што је у једном посмртном говору назвао Карађорђа великим Србином и соколом од Косова. Сведоци које је донела власт кажу: да се тим умањивала династија Обреновића. Но зар то није смешно? Ми смело тврдимо, да само у времену раскраља Милана бише могућа таква оптужба.

Изашла је најзад на видело ипак нека веза с Карађорђевићем. Ал не с Петром, но с Алексом. И нису је имали оптужени радикали, него неки Алавантић, бивши писар адвоката Чобанића.

Тај човек признаје и сам, да је био шпијун владин управо шпијун начелника Анђелића, који се, кажу, убио у затвору.

Алавантић пита: Откуд ја овде, кад сам вам чинио шпијунске услуге? Он тврди, да је писао Алекси Карађорђевићу и молио од њега новаца да покрене лист. Карађорђевић га је одбио, а он је то писмо предао начелнику Анђелићу. Ето то се писмо нашло код Анђелића.

Настаје питање: Зашто се убио, обесио Анђелић? Шта ће с Алавантићем, кад им је он био шпијун? У овој ствари има сведоцба Шимуновићева о неким преговорима с Алавантићем, има неке тајне Видаковића из Митровице, у овој ствари било је неких занимљивости у Будимпешти, (Види допис из Будимпеште у данашњем броју „Заставе), али од свега тога је и сенка удаљена од оптужених радикала.

Показало се то, да су баш шпијуни данашње владе имали неког посла с Алексом Карађорђевићем, сигурно да измаме новаца. Београдска влада гонила је зеца па је истерала вука.

Па опет — сирт начелника Анђелића је завијена у копрену. Јел и он као и Алавантић требао да искаже, што није могао?! Читајте како је говорио Алавантић, па помислите, како би говорио на суду тек Ж. Анђелић. Ма како било, истрага преког суда показала је против повереника данашње владе више, но ма против кога од оптужених радикала.

Веома неочекиван крај!

* * *

30. августа преслушавани су други сведоци, који требаху да посведоче, да је Пашић био у Пожаревачком парку 22. или 23. јуна. Сведок Милосав Никодијевић је казао, да је од власти наговорен у Петровцу, да лажно сведочи на Пашића. Он је морао потписати онај протокол, јер су власти тако хтеле. Сад неће да се куне криво. Упало је у очи, да председника није ни мало интересовала та ствар, те ју је прекинуо.

Остали сведоци: Владимир Савић, Живко Станојевић, Милан Рајчић, Радојко Милосављевић веле да нису били с Пашићем у парку. Неки га и не познају.

Сви ови сведоци требали су да потврде, како су били с Пашићем, а нарочито, како су видели, где Владимир Савић говори с њим.

Испит Стојана Протића.

Прочитане су најпре тачке оптужбе против Стојана Протића.

Прочитан је протокол претреса стана Стојанова и списак нађених ствари.

Чита се писмо Ивана Павићевића од 10. децембра 1898. Говори се у том писму о прикупљању претплатника за „Дело“ и прилога за „Одјек“. Даље, како они у Крајини ништа не знају о политичким приликама, но је потребно да му Протић чешће пише и ради тога му шиље извесну шифру за преписку. Шифра би се састајала у томе, што би се самогласници заменили бројевима; то писмо послао му је преко г. Милана Миловановића, овдашњег адвоката. Даље, Павићевић му препоручује, да не мора потписивати писмо.

Стојан Протић, 45 година, осуђиван само за штампарске кривице. Он је на саслушању од 27. јула казао о првој тачци оптужбе. Али онда није мислио, да ће се тој тачци давати такав карактер, какав је овде чуо да јој се даје; њега изненађује, што се тој ствари даје велеиздајничка мисао. Власт то није сазнала сада први пут, за то је влада знала раније у истој години кад је и била седница главног одбора, јер је члан одбора Љуба Јовановић имао посла код министра просвете, који ми је о тој седници говорио као о ствари влади сасвим познатој. Ако је то велеиздаја, онда како је власт могла све до сад не узимати их на одговор?! Сама природа ствари је новина. Отказ плаћања порезе може бити легалан. Отказ плаћања непоср. пореза може бити да се не плаћа добровољно, но да се наплаћује егзекуцијом. Други облик отказа пореза је, кад се извесан порез уведе неправилним путем, јер онда има сваг право да га не плати добровољно. У историји уставности то је стара ствар. Позива се на разне енглеске и друге писце. (Председник га прекида) Стојан му одговара: Ја с тим ме бедите. И наставља:

Посредни порез не наплаћује се као непосредни, но се плаћа у облику цена потрошачких предмета. То је добровољно плаћање. Сад ако он организира друштво за непушење дувана, каква је то кривица? Чл. 39. устава, на који се тужба позива, говори да је плаћање данка општа дужност грађана. У Србији нема привилегованих сталежа, који би изузети били од плаћања пореза, и то је смисао члана 39. устава, а не онај који јој придаје тужба. Ко не плати порез, егзеквирају га, а нема никакве кривичне одговорности. Осим тога има још један члан устава, који држ. тужба не помиње. Чл. 56. устава допушта влади да у извесним случајевима може наредити што и без скупштине, али за нове порезе влада по том члану устава не може учинити. Ако би се такав порез установио, онда грађани имају право да такав порез откажу. Такав је случај био 1894. с тако званим жандармским прирезом. За тим је причао на дугачко, како су му разрезали порез на дијурну као члану одбора класне лутрије, па он није хтео платити тај порез, нити је за то кажњен.

Председник га прекида.

Крезовића је први пут видео код исследног судије четрнаестог дана по ухапшењу. Крезовић му ни имена није умео казати. Он никад у свом веку није видео Крезовића, те га по томе он никад није ни могао видети у штампарији Аце Станојевића и тамо му доносити неке поруке. О Крезовићу је чуо на 20 дана пре ухапшења, како је денунцирао проту Ђурића. Да је имао што с тим Крезовићем, он би могао побећи. С Влајком Николићем свега је двапут био у друштву, онако како је то причао и Влајко. Влајко никад није ни долазио у радикалну штампарију. С Костом Таушановићем његови су односи већ од 8—9 година таки, да они никад не могу бити заједно на каквом послу. Што је од Таушановића тражио његов говор са Змајеве прославе, то је тражио као сваки новинар, али то не доказује блискост њихових односа.

Крезовић је рекао, како је доносио поруке црногорског кнеза и Ранка Тајсића. Међу тим сви пријатељи знају, да су Протић и Р. Тајсић стајали у опреци, зашта је доказ копија Ранкова писма, које је нађено у његовим хартијама. Према томе Ранко му није могао слати икакве поруке по Крезовићу.

Радикална штампарија је на живом месту, на очима полиције; па како је један непознат човек могао проћи Србију, доћи у Београд и бавити се ту, а полиција да га не опази и ухвати? То је доказ неприродности и немогућности казивања Крезови-

ћева. Међу тим он, Стојан, имао је друге бриге, да савлађује сметње које су му стављане у погледу примања за одговорног уредника „Одјека“. Дакле као уредник он се спремао за хапсу, а он ваљда не може примати поруке од Тајсића, кад зна, да ће ићи у хапсу и да из ње ништа не може радити по тим порукама.

Он, Стојан, никад није употребљавао тајне, обилазне путеве; код њега ништа сумњивог није нађено.

Осим тога, како се с овим делом може доводити у везу његов новинарски рад, који је подлежао извесним законским прописима; рад, за који није увек осуђиван; рад, с кога је одлазио на високе државне положаје; па га с тога рада министар-председник нудио за секретара држ. савета и министар просвете за управника држ. штампарије. Осим тога новинарске увреде владаоца, нису оног карактера, који је лично увредљив.

О Павићевићевом писму вели, да никад у животу није се служио шифрама, осим у државној служби, кад је био у министарству унутрашњих дела; не сећа се да је добио то писмо, али ако га је добио, не може њега теретити, јер га није он писао; није на њега ни одговорио, и тиче се чисто пословног дела.

Допис о дочеку краља у Ужицу добио је за штампање, али га он није штампао. Из „Одјека“ ће се видети да о краљеву путовању, и ако је о томе имао дописа, није доносио ништа, осим извештаја из службених новина.

Читају се искази Стојанови код иследне власти.

Суочење с Крезовићем.

Крезовић вели Стојану Протићу у очи, да је и он био на састанку у радикалној штампарији, куда их је позвао Аца Станојевић. Том приликом је Протић дао Крезовићу 5½ динара. Протић му каже у очи да ништа није истина што Крезовић вели, и да га никад није ни видео.

Крезовић: Ни ти мени (окреће се Стојану) ниси рекао да лажем, па ћу и ја теби учтиво рећи: како можеш да кажеш, да ме не познајеш, кад си самном разговарао... Ви сви велите да ме не знате!.. Па откуда бих вас, ја — побио вас Бог — знао, кад сам ја странац.

Протић моли председника да пита Крезовића познаје ли Саву Ивановића, који има пизму против Стојана, и који се издаје за црногорског емигранта. Крезовић вели да не познаје Саву Ивановића. Црногорски кнез даому је писмо само да се састане с оптуженима.

Испит Аце Станојевића.

Прочитани су основи тужбе против Аце Станојевића.

Аца Станојевић, има 45 год. осуђиван за зајечарску бупу и Чебинчеву аферу, каже: Ако власт зна да су неки радикални министри писали нелојална писма, онда њих за врат и под суд; тако исто треба довести пред суд оне, који су писали и растурали брошуре. Иначе ваља знати све радикале па осудити а не само њих неколико. О атентату ништа није знао, нити је помагао намеру за то. Њему лично краљ Милан није учинио никакво зло, да би могао радити против њега, но му је још захвалан, што га је амнестирао.

О седници главног одбора каже, да, колико се сећа, није у њој ни учествовао, а то се види и из саме забелешке с те седнице, која је прочитана овде.

На тврђење „уваженога г. Крезовића“ вели, да тог човека никад у животу није видео и да нога Крезовићева није прешла праг његове радње. Оставља суду да цени, да ли ће више веровати Крезовићу или људима од части, који су заузимали велике државне положаје. Да ли је могао он, који је препатио, бити онако отворен према непознатом човеку, кога први пут види. Овај Крезовић био је бацио око на пет жртава; четири је нашао овде, а пету, јуче при суочењу с Таушановићем, није нашао. То је Пера Велимировић, како је Крезовић на суочењу описао ту исту личност. На срећу Велимировићу, њега нема међу оптуженима. Значи, да је сама истражна власт видела колико је забасао, па поштедила Велимировића. Ако је Крезовићев исказ сумњив о Велимировићу, онда је сумњив и о осталима. Крезовић је казао, како му је Аца у јануару казао, да се нешто има извршити до Петровдана, док се из исказа атентаторова види, да и он није знао, да ли ће и кад извршити атентат.

О својим односима с протом Ђурићем вели да тужба не поткрепљује ничим, да су сумњиви јер ништа није нађено. Прота је преко њега послао писмо за Пашића. Али то није никаква сумњива преписка.

Држ. тужилац Симић вели, да је он означио као сумњиву преписку оно писмо, које је писао Аци прота Ђурић, које није нађено, а за које је прота признао, а Аца није.

— Крезовићу! — зове председник.

Долази Крезовић и стаје напред.

— Је си ли чуо?

— Кад си први пут код њега био?

— Први пут кад сам дошао.

— После Божића?

— После.

— Шта си му дао?

— Донео сам му писмо од Ранка.

— С киме је био?

— Сам, па је момка послао по друге. Доцније сам и Таушановића, Влајка и друге видео.

Таушановић: Овај Крезовић јуче је рекао да је увек, кад је долазио, све нас затицао, а сад вели да није.

Аца: Ја не умем, не могу да се браним од овога човека. Да сам каква снага, ја бих га згазио као црва, а овако он би и на том пољу однео победу!

Устаје Влајко.

— Ја нисам никад код г. Аце био; сто, нека и он каже.

Устаје Таушановић.

— Крезовић вели, да ме је трипут видео код Аце, а то није истина.

Устаје Влајко.

— Заклињем се, да никад нисам био код г. Аце.

— То сте рекли већ, опомиње га председник.

Међу оптуженима немир.

— Све је то неистина што вели, говори Крезовић.

Чита се исказ Крезовићев.

— Молим Вас! прекида Таушановић. — То је врло важно да речем.

— Имаћете прилике доцније, — одговори му председник.

Наставља се читање суочења Крезовићева и Аце Станојевића код иследне власти.

А. Станојевић: — Молим питајте Крезовића како изгледа моја канцеларија.

— Је ли, Крезовићу, како изгледа?

— Господине, нису ме спремали за инжењера. . Знам толико да је на ћошку Кнеза Михаила споменика.

По томе је седница закључена око 12 часова и заказана по подне у 3 часа.

*

Београд 30. августа (по подне.)

Седница је отпочела у 3 часа по подне.

Прота Милан Ђурић.

— Ви сте Милан Ђурић?

— Ја сам Милан Ђурић.

— Чули сте тужбу?

По том му председник понавља оптужбу; да га терети Крезовић, писмо његово Николи Пашићу, Аци Станојевићу, Лази Јовановићу и др.

Прота Ђурић. Ево ме у 56-ој години са белом брадом, у чину проте, у крвавој кошуљи, оптужен за велеиздају.

По том прелази на то како су га пре атентата узимали на испит.

— 30. маја био сам са свештеницима у порти, кад ме позвао жандарм у начелство, где ми јави да је ухваћен неки Крезовић, који прича да сам ја на некој завери радио... Ја носим осам одличја, а и отац ми носи орден Милоша Великог; у чину сам војног проте... Тај Крезовић прича: Био сам у 1 сат код тебе и донео ти знакове од кнеза Николе, да се ради нешто на превратu. Ја га укорих да не губи душу и да покаже знакове. Он рече да их нема и дода да је ручао код мене и да сам написао писмо. А где ти је? Поцепах га... одговорио је. Ја сам вршио разне послове: вребао сам војнике, што се зна и на највишем месту. Те су чете допирале до Сјенице, па се бојим да није од њих који ради крвне освете на мене навалио — као на председника усташког одбора... Питах га за мој намештај. „Видех, рече, растов сто и књиге“. А остало? упитах: — „Нисам инжењер“... одговорио је. Лежећи у затвору преко 2 месеца, видех да је то човек, који само неће да себе спасе и умакне. (Ово потврђује наш извештај. Крезовић је у затвору баров слободњак. Капетан му доноси кафу, даде дувана и шета слободно. Зато и вели прота: Видех, да је то човек који не ће себе да спасе и умакне. Пр. уредн.)

Чита се преписка протина са Пашићем, Л. Јовановићем и осталима и извесни проглас за књигу Карађорђевића.

— Је су ли то наша писма?

— Моја су. Сећам се, то је скоро било, Таса Кузмановић чита писмо протино Пашићу и другима, а по том извештај претреса, који је извршен у протином стану 15. јуна 1899. год.

— Шта имате на то да кажете?

По том Ђурић објашњава цитате из свога писма Пашићу. Нема у њима ничег кажњивог, па каже:

— Кад би писмо било од велике вредности, ја га не би слао поштом него другим путем.

— А зар сте се кад год и тим служили?

— Не.

— А од куда знате?

— Стар сам човек, па све знам.

— Г. прото! И из вашег разговора и из вашег писма види се, да ви нисте задовољни са садањом владом. Од вас се као од свештеног лица тражи истина.

— То ћу и чинити.

— Јесте ли били осуђиван?

— Пуштен сам испод суђења.

Таса Кузмановић чита писмо протино сину, у коме се додирује Аца Станојевић.

Прота Ђурић: Понављам: он је мој пријатељ... Он ми је набављао разне ствари. Зар ту има какве тајне, кад отац пише сину ради приватних ствари. Тумачи место из писма које се односи на путир, дискос и друго што је Њено Величанство Краљица Наталија поклонила цркви чајетанској... Ја сам стао пред суд да говорим само истину. **Сва та писма су једног партизана, опозиционара, а не противника династије**... (Ми смо протина писма донели у целости у броју од уторника и јасно је, да у њима нема ни једне кажњиве речи. Пр. ур. „Заставе.“)

По том наводи стихове неке своје песме посвећене Милошу Великом и књазу Михаилу из његове младости.

— То су песме из младости, а човеку се мењају мишљења, кад постане зрелији, вели председник.

— Крезовићу! зове председник.

Крезовић прилази.

— Је си ли теретио из пизме или због другог чега проту?

— Како бих га теретио... Ја сам код њега био, ручао; он ми је дао писмо и тад сам се први пут с њиме видео. **Ја се не чудим оним осталима, али он као прота и свештеник тако да ради!... Ја сам био изасланик кнежев, Ранков и Карађорђевићев с којим сам се палазио на Цетињу.**

— То је неистина!... Молим да ми опише кућу, узвикну прота Ђурић.

— **А на што бих ја то? Ја сам код њега послом долазио, а не да му бројим кашике по кући — да Бог да му изгорела!**

Таса Кузмановић чита исказ Крезовићев код иследне власти и суочење његово с протом.

— Прота ставља примедбе на Крезовићев опис канцеларије код полиције; види се из тог најбоље да није био код њега и моли да се позове пандур који се налази у среској канцеларији у Чајетини.

Сведок Радоје Радојловић.

Радоје Радојловић, новинар, 41 година, сведочи да је отишао у 9 сати у вече код „Златног Коња“. Прота му је тада казао да се Гарашанин злопатио и страдао и да треба да дигне Карађорђеву заставу, да треба да поведе овај народ, а он му гарантује да ће сав народ уз њега поћи. Ово је Радоја запрепастило. Право је Радоје отишао одатле намеснику Ристићу и све му испричао, јер се бојао да то не буде каква смицалица за Гарашанина.

Прота Ђурић вели да Радоје говори неистину, а то је из мржње. Никад није вечерао с Радојем, пити би он њему то говорио као сестрићу Гарашанинову, од кога је бегао.

Испит Димитрија Крезовића.

Предс.: Одакле си?

Крезовић: Из Плевља, у Турској.

Предс.: Шта си по занимању?

Крезовић: Ја сам трговац живим на Цетињу. Био сам поверених кнеза Николе.

Предс.: Кад си дошао у Србију и за што си дошао?

Крезовић: Дошао сам зимус. Послао ме је мој господар кнез Никола, Тајсић и Петар Карађорђевић Шта сам даље радио то већ знате из мојих суочења овде са овом господом, а што је све и записано.

По том је прочитан испит, из кога се види, како је прешао у Србију, шта је радио, коме је ишао, шта су му говорили прота Ђурић, Аца Станојевић, Коста Таушановић, Влајко Николић и Стојан Протић.

За тим је поново суочен са гореименованим лицима. Том приликом била је бурна сцена. Крезовић је у очи поновио њима све, што је и дотле говорио. Они су тврдили да је лаж. Он их је опет грдио, на што му ни они нису остали дужни. Влајко Николић пита Крезовића: Какву је браду имао, кад га је видео у редакцији »Одјека«? Крезовић вели да је имао браду само мало штуцовану или бријану. Влајко узвикује да је лаж, и да преко његова лица никад није бријач нити маказе прешле. (У публици опћи смеј.)

Таушановић тражи да понови пут, којим је рекао да је ишао, па ће се видети, да не ће рећи како је рекао.

Влајко Николић вели да никад у животу није био у радикалној штампарији.

Таушановић вели, да се Крезовићев исказ не слаже с актима суочења.

Аца Станојевић вели: Ако хоћете да узимате главе, онда бар тражите доказе.

Крезовић само грди, а председник га гони на његово место.

Испит Радомира Милинковића Алавантића.

Председник позва пред судијски сто оптуженог Радомира Милинковића Алавантића, царинарског чиновника. Прочитане су тачке из оптужбе, које га терете за дело атентата и велеиздаје. Прочитан је протокол претреса стана оптуженога и једно писмо Ал. Карађорђевића, писано из Париза оптуженоме Милинковићу. По прочитању тога писма председник рече оптуженоме: Шта имаш да кажеш на то?

— Противу тужбе државнога тужиоца имам да кажем то, да се чудим тој тужби, која против мене износи неке непотпуне доказе. Ако би се само доказала кривица Живка Анђелића, тада бих и ја био крив, зашто се оптужујем.

Живка Анђелића нико није тужио, он је сада умро, па ни против мене нема ничега сумњивог. Жалим што је умро Анђелић. Он је био редак човек, чиновник и одан служитељ краљу и отаџбини.

Признајем, стајао сам у тајним односима с Анђелићем, али како и у каквим; па онда треба и министар унутрашњих дела да је на оптуженичкој клупи; јер је и он био са Живком у тајним односима, као са начелником.

Па какве су то тајне моје са Анђелићем? Ево испричаћу догађаје:

Једанпут се састао, вели, у Митровици са другом својим Душаном Поповићем, и како му је том приликом рекао, како се у књижари Видаковићевој продају брошире, које су против династије Обреновића На то је Душан рекао, како би добро било да се он представи Живку Анђелићу те да заједно настоје, да се спречи ширење истих. Исти га је Душан други дан одвео и представио Живку Анђелићу и од то доба је био Анђелићев повереник. Што се тиче брошире, како је која нова брошира дошла, он је телеграфисао Анђелићу или свом пријатељу Душану шифрираним телеграмом, наиме: пошаљи акта одмах лађом или колима. То је значило: Изишла је нова брошира, молим да Анђелић или Душан лађом или колима овамо дођу.

За тим спомиње још и ово:

Кад је изишао памфлет »Демон Србије« неки Ђока Марковић, из Митровице, причао ми је да је по Србији растурен памфлет, да га је он пренео у Србију у вош-корпама, у којима је одозго било црвених патлиџана, да се не би власти сетиле и учиниле претрес по корпама. О свему томе известио сам Анђелића.

Затим продужује: Успео сам као повереник, да тога Видаковића у Митровици склоним, да служи полицији. Кад је први пут добио брошире »Ристић, Гарашанин, Пироћанац и Милан« предао их им је. Једнога дана дошао је Анђелић на мој позив и имао је са овим састанак у кавани »Ковач«, где су се споразумели. То сам касније дознао. Живковић је нудио Видаковићу паушалну своту, или годишњу субвенцију. Видаковић је пристао па паушалну своту од 10000 фр. да изда тајну: који су писци и где су. Анђелић пристане под условом, да ипак за то прво пита свога министра. Међу тим из Београда није добио никаква одговора.

Једног дана пошље Сава Видаковић препис писма, које је добио од некога из Минхена, — то је писмо приложено актима — и у коме се на крају вели, да ће се ускоро нешто догодити. Одмах сутра дан Видаковић дође к мени усплахирен, и исприча ми, да је један човек долазио к њему и наредио му, да се крене железницом, да узме карту 14. зоне за Будимпешту, и да на сваку станицу излази, и да даје од себе знаке, па ће му се јављати људи ради једног важног саопштења.

Ја телеграфирам Живку да дође. Не добијем одговора. Сутра дан опет учиним то исто са наговештајем, да је ствар хитна. Опет нема одговора. Најзад пређем из Митровице у Шабац и испричам Анђелићу целу ствар, а он ми тада рече, да не верује Сави Видаковићу, јер, вели, да је он обичан књижар, који сада хоће у овој прилици, са броширама, да експлоатише власт српску. На моје наваљивање и сумњу због доласка Ђ. В. краља у Шабац, он пристане да Сава пређе у Шабац и да му прокаже све. Тако је и било. Сава ми је за тим причао да се нису споразумели, јер му Анђелић није хтео дати ни путни трошак да пропутује до Пеште. Тада се поново састанем са

Ђоком Марковићем и он ми је причао како је растурао »Демон Србије« и како је ишао Љуби Живковићу, причајући том приликом, како му је Љуба Живковић благодарио на труду, а овај, да је рекао Љуби, да је он у стању што год више да учини: на пр. да убије краља Милана... Ја се, господо, чудим да се за све ово узимам на одговор, кад сам баш ја радио против оне бујице брошира и памфлета, која је претила да поплави Србију.

За тим је читан изказ Саве Видаковића књижара у Срем. Митровици, који признаје да је брошире продавао, али те брошире пису биле забрањене за Хрватску и Славонију. Брошире су вели штампане у Цириху или Минхену. Даље вели Видаковић, како се са Живком Анђелићем погодио да те брошуре не продаје, него да ће их он, Живко откупити. Радомир је купио 70 брошура, чијим новцем, то не зна. На икакви састанак у Будим Пешту није ишао. Што се тиче брошире мисли да је једну писао Лазар Бакић из Минхена. Даље је читан исказ Ник. Надбадића, који вели да никакових веза са Радомиром није имао.

Што се тиче друге тачке писма Александра Карађорђевића, које је на њега адресовано и при претресу код Живка Анђелића нађено, тумачи Радомир на овај начин:

К њему је једног дана дошао Ризван Беговић Стичевић, један од најватренијих Срба Босанаца Мухамеданаца, те му је предложио, да пораде па оснивању једнога листа, који би имао у Митровици да изилази и ком би тенденција била, да се постигне автономија у Босни и Херцеговини.

Пошто пису имали готова новца да положе кауцију, дође му идеја, да се за новац обрати Алекси Карађорђевићу. То је и учинио. Послао је жену са писмом у Букурешт, пошто је мислио да се онде Алексије налази. Жена је писмо предала и тек после два-три месеца (писмо је писао јула или августа, а добио одговор почетком новембра) добије одговор, који је био негативан. То је писмо одмах однео Живку као окружном начелнику. То писмо дакле не може никако да га терети и доводи у везу са каквом завером. Један од главних момената, који оптуженог терети, јесте исказ Шимуновића, држ. тужитеља а после адвоката и јавног краљевског бележника у Митровици. Исти Шимуновић вели да је једног дана добио поруку од Милинковића да дође једном к њему у канцеларију. Пошто је стајао у вези с канцеларијом Чобановићевом, мислио је, да га овај ради какве правне ствари зове. и оде. Милинковић му том приликом повери да постоји завера у Србији, која на том ради да сврге Обреновиће, а Карађорђевиће да доведе на престо, и која ће на скоро на јавност избити. Шимуновић као интелигентан човек, могао би бити од користи, и позива га, да ступи у заверу и нуди му неколико хиљада динара. Шимуновић није хтео на то да пристане.

На изказ Шимуновићев одговара Миленковић, да је у непријатељству са истим, пошто је сведочио против овога, јер да је Шимуновић више превара починио, а с друге стране је Шимуновић њему Миленковићу неку своту дуговао па му није платио.

Он признаје да је поменутом приликом био код њега у канцеларији, али му он тада није говорио о завери никаквој већ га позивао, да се прими уредништва горе поменутог листа, пошто он као српски поданик не може да буде уредник. Напослетку вели, атентат се догодио 24. јуна, ја сам ухапшен 7. јула. Господо, та да сам ја крив, зар би ја ту остао. Ја сам до 7. јула могао бити већ у Владивостоку.

Радомир завршује овако: Писмо које сам писао Карађорђевићу, послао сам по својој жени у Букурешт и за то време, док је она била тамо, падне, пропадне неки Војиновић због дугова, и ја, надајући се успеху, предложим, као пропалом, да се прими одговорнога уредника, и поверим му целу ствар. И сада се он појављује као сведок, та пропалица, који је закачио цео свет; а кад бих ја морао да испричам шта је све учинио, ја бих морао да тражим допуштење, да седнем...

Ја се надам, да је суду стало до истине и да ће је он наћи

Претрес Љубе Живковића.

Предс.: Нека дође Љуба Живковић.

Живковић устаје с оптуженичке клупе и иде напред дошав пред судије поклони им се и стане у лево и напред од атентатора

Предс.: Основи тужбе, која се против вас наводи, јесу: 1) Учествовање у седници главног одбора радикалне странке и предлог да се препоручи народу да одкаже плаћање порезе.

2.) Што је утврђено да сте писац брошуре »Демон Србије.« Сведок Ђаковић тврди наиме да је читао исту брошуру у рукопису и познао ваш рукопис.

3) Што сте Илију Марковића трговца из Смедерева, који је ради растуривања брошура оптужен био, пред смедеревским судом врло енергично бранили, и то једино с тога што сте га познавали као доброг радикала.

Пре него што Живковић одпочиње своју одбрану моли председника да му каже који су од оптужених сматрају за заверенике.

Предс.: Па ви то знате. Чули сте за време извођења. За тим му чита: Стеван Ђура Кнежевић, Влајко Николић, Петар Ковачевић, Михајло Димић и Никола Пашић су заверници, а остали су велеиздајници.

Живковић: Моли законик, који му председник додаје.

Предс.: Опомињем вас да будете што краћи и да објективно о ствари само говорите.

Живковић: Чита у законику, а за тим почиње свој говор. (Како је овај дивни говор Љубе Живковића за овај број одвише дугачак, донећемо га у идућем броју Пр. уред. »Заставе«.)

* * *

Претрес почео у 3 сах. 40 мин. по подне.

Предс.: Нека Љуба Живковић изађе напоље.

Овај излази и поклони се.

Предс: Сад ће се предузети испит са сведоцима, који вас терете. Нека дођу.

Милорад Павловић официр 30 година стар из Београда сведочи да је адв. Живковић у њиховој радњи (Павловић и Месаровић) једном приликом декламовао једну песму у којој се слави и уздише Карађорђе I: даље у тој песми наводи да је убијен од стране књаза Милоша; даље да је настало жалосно стање у Србији, партије се шире и т. д и за све то баца кривицу на некога индиректно, али није именовао ко је крив; могла се извести алузија да се односило па Ђ. В. краља Милана.

Предс.: Ко је осим вас био још у радњи?

Милорад: Стева Јовановић, а мислим и Арсенијевић и још неки, не сећам се тачно.

Предс.: Јели Живковић читао или на памет говорио ту песму?

Милорад: Чини ми се на памет.

Предс.: Не знате какова је то песма?

Живковић: То је »Дух старог Карађорђа.«

Предс.: Живковићу: Зашто сте ишли у радњу Павловића и Месаровића? Само да декламујете ту песму?

Живковић: Или зар мислите по свој прилици да сам ишао у велеиздајничкој намери?

По том је преслушан сведок Стеван Јовановић, 37 год. стар, није суђен, члан радње Павловића и Месаровића вели: да је Љуба декламовао, али да краља Милана н како спомињао није.

Предс.: Можете ли се заклети?

Стеван: Могу.

Предс.: Кад је то било?

Стеван: Пре 5, 6 или 7 месеци.

Предс.: Је ли још кадгод декламовао?

Стеван: Није Он је врло често као наш адвокат долазио у радњу.

Предс: На испиту предистраге друкчије сте говорили. Ево чујте. Ви велите: Говорио је противу краља Милана и грдио га гадним и погрдним речима; и да га треба или убити или протерати из Србије.

Предс.: Који је изказ сада истинит, тај од пре или овај данашњи?

Стеван: Овај данашњи.

Предс: Па зашто си пре онако сведочио?

Стеван: Поплашио сам се, кад сам дошао пред преки суд па мислио сам већ: оде глава!

Предс.: Можеш ли да се закунеш, да је то истина?

Стеван: Могу.

Милан Арсенијевић: није дошао, на путу се налази, вели, да није чуо ништа.

Пера Костић: није дошао на путу се налази. Сведочи да не зна ништа.

Прока Павловић није дошао као и последњи.

Затим су узети на испит сведоци: Ивко Стојановић, Никола Дашовић, Сава Андрејић и Димитрије Радовановић, све сељаци из Папкова. Они сведоче да је Живковић у Цркве ници, селу близу Свилајнице па спроводу пок. Дим. Катића држао, говор у којем је било момената против династије Обреновића.

Затим су читани изкази Илије Марковића и Симе Ђаковића. Оба нису дошла.

Први терети Живковића тиме, што вели да му је, кад је случајно на штегу био, кад је лађа дошла, једно непознато лице дало пакет са речима: »Ево ово ти шаље у аманет Љуба.«

Ја сам пожурио кући, отворио пакет и нашао 5 ексемплара брошире »Демон Србије« и много брошира »Дух старог Карађорђа.« Пошто сам знао да је опасно поседовати данас такове брошире, то сам их однео у подрум и метнуо за таваницу.

Други пак сведок, Сима Ђаковић вели: да је једном приликом дошао Љуби и молио га да му жирира меницу на 2500 динара. Овај одмах даде новац и узе меницу, уведе ме у собу и читао ми »Демона Србије«.

Кад сам га запитао ко је писао, рече »он«; кад му не хтедох веровати показа ми рукопис и ја познах његову руку.

Ја сам му саветовао да се окане тих послова. После се посвађао с њиме и сад живе у очевидном непријатељству.

По том је још преслушан сведок Илија Боторић, чији изказ није од важности.

По том је читан протокол претреса у Живковићеву стану.

Претрес Ђуре Пантелића.

27 година стар, поднаредник. Тужба се базира на интимним одношајима с Кнежевићем и што му је предао писмо за Ђурђево — препорука једном пријатељу да помогне Ђури да нађе места. Што се тиче одношаја са Ђуром, вели, да су били просто колегијални.

Предс: Ђуро је ли истина да он није с тобом у никаквој вези?

Атентатор: (У публици тишина и свако пружа главу напред да чује) вели: да је Урош истину говорио и да он у атентат није умешан.

* * *

Допуњујемо наш извештај о преслушању Пашићеву, из кога се види, да су власници у Београду купили доказе о том, ко је ишао барону Таубеу, руском војном аташеу и хоћо да и од тог направе неку кривицу, као да и потрвају заборављене ствари у 1883. год.:

За овим је прочитан изказ Иштвана слуге код Таубеа, код „Империјала“. Из њега се види, ко је долазио барону Таубе-у, тамо се помиње Пашић, Влажа Петровић, потпуковник Мостић и др.

За овим је прочитан изказ Пајевића, гостионичара из Рудника, а пређе у Софији. У њему се описује држање Николе Пашића и Пеке Павловића у 1883. год. Вели, да је стварана завера против краља Милана. Прича о прокламацији тадашњих емиграната, о буни и завери.

Н. Пашић: Један је од сведока рекао да је Живота Стокић наговарао људе, да лажно сведоче против мене. За тим је и Јеврем наговарао у путу остале да лажно сводоче. То се утврђује, јер Јеврем признаје. Ја попављам, да моја нога није ступила у парк пожаревачки и да је све ово лаж. Молим да г. председник ставља питања појединима по наособ па ће се уверити, да ту нема истине.

Председник одговори: Суд то не може радити.

Пашић: Молим да се ради тога, а да би побио ове клевете што ми стављају на терет ови из пожаревачког округа, испитају сведоци које сам именовао у свом изказу, а то су: Јован Јовановић, управник казн. завода, буљубаша Мијаило и Светислав који су ми долазили.

Да нисам био у парку, нека се испитају сведоци Стеван Стевановић, потпук. у пензији и други. Да је 22. и 23. јуна био код своје куће и паковао ствари, сведоцима је такође тражио да докаже.

* * *

Надопуњујемо извештај о преслушању Косте Таушановића.

Да би државни тужилац бар нешто изнео против Косте Таушановића, бедио га је, да је он под маском неког ортаклука ишао у Варадин и Нови Сад, да се састаје са тамошњим противницима дома Обреновићева, па је изреком навео др. Ђ. Красојевића и Јашу Томића. Коста Таушановић је о томе по стенографским белешкама ово рекао:

— Државни тужилац чини ми неправду, кад ме без разлога и доказа сумњичи само зато, што сам ортак у једном предузећу преко Саве, наиме у петроварадинској пивари. Државни тужилац тврди, да сам се тамо састајао с противницима дома Обреновића а нема за то никаква доказа.

Даћу све ако се докаже, да је др. Ђура Красојевић мој ортак, противник дому Обреновића. А ко је др. Ђура? Др. Ђура је човек честит, поштен и одличан, који би све заложио да помогне а не да одмогне дому Обреновића и Србији.

Као доказ томе, он је плакао од радости кад је краљ узео 2. априла престо у своје руке.

Г. тужиоче, ви немате доказе ни да сам се састајао с Јашом Томићем, а немадоказа ни за Јашу ни за остале, па ни за Ђуру, да су противници Обреновића.

У то упада државни тужилац у реч и моли, да му се г. Таушановић не обраћа више.

Председник напомиње Таушановићу, да се не обраћа на државног тужиоца.

О атентату против раскраља Милана.

„Самоубијство“ Живка Анђелића. Све се више сумња, да се оно убиство није овако догодило, како га износе у Београду званичне и полузваничне вести. Бечка „Нова Слоб. Преса“ сасвим сумња у чистоту ових вести и сравњује убиство Живка Анђелића с убиством Јелене Книћанке, коју су у затвору салвстом угушили. Београдске вести хоће да тврде, да је Анђелић писао пет писама заоштрљеним дрвцетом и својом крвљу. На то примећује „Преса“: „За пет писама — толика дуготрајна процедура која је скопчана с ужасним боловима!“ Описује даље све онако, како је званично утврђено, па вели: „Још чудноватије стоји с исеченим платненим везицама, што их је Анђелић употребио место ужета. Те везице сечене су од креветских хаљина; али званични извештај не каже каквим оруђем, чиме су сечене?“

*

Имен дан краљице Наталије. Читамо у београдским новинама, да је преки суд одгођен у уторак зато, што је умро Ристић; у среду зато, што је сарањен Ристић, а у четвртак зато, што је био имендан краљице Наталије. Баш тако пише и никако друкчије. Том приликом биће у цркви Св. Наталије благодарење, па ће бити благодарење и у дворској капели, коме ће присуствовати министри, великодостојници и дворско особље. — У Београду су убеђени овим обртом. Треба знати, да су пре неку годину били силни људи оглобљени у Србији, што су на рођен-дан краљице Наталије истакли заставу на кућама. То се схватило као демонстрација против — двора. Тако је оглобљен за ту ствар Сава Илић, садањи посланик и Јова Јовановић, бивши шабачки посланик. Осуђени су били сваки са 20 дана затвора, а искупили су се са 100 динара. А како је сад добро дошла св. Наталија, да се онда и опет мало одгоди преки суд. — Времена се мењају.

*

Докази. Шта све важи као „доказ“ у Србији, сведочи и овај случај. Браћа Милутин и Љуба Станојевић и трговци из Зајечара, тргују марвом. Милутин је о атентату отерао волове у Пешту, па је оданде телеграфисао своме брату: „Не брини се: све је у реду.“ — Ова је депеша упала власти у очи, те су обоје затворени и предани преком суду. Тамо су их испитивали и мучили недељама, те су сад пуштени пре неки дан међу оном шеснаесторицом, с којима се чини толика парада. Бајаги: Ето како је праведан преки суд! Пустио је на слободу све оне, против којих нема баш најкрупнијих доказа! А овамо, ево због чега су затварали људе. Један притвореник, који је био с једним од браће Стефановића у једној соби затворен, прича о мукама у затвору. Од силне жеђи добио је гушобољу. Кад га изведоше пред истражника, он је само викао: Не питајте ме ништа, дајте ми прво воде да се напијем, умр'ох од жеђи. А М. Стефановић хтео је да погине од силна смрада. Вавда је говорио: — Нека ме милостиви бог избави одавде, отићи ћу у Швајцарску, па ћу на највишем и најотворенијем вису сазидати кућицу, само да се надишем свежа ваздуха. Ух, ваздух, ваздух, ала га мало цепимо! — Да није одвећ жалосно, било би — смешно.

*

„Нова Сл. Преса“ о атентату. Овај полузванични лист нашега министарства спољашњих послова пише уводни чланак о атентату, па између осталога о атентатору Кнежевићу вели ово: „Једанпут каже он, да га нико није наговорио, него да је он лажно окривио пуковника Николића само из мржње, што га је овај некако раније увредио, а друге особе само из низме... Другога расправног дана опет опроврга Кнежевић све исказе из прве седнице. Сад опет долази он на оне исказе, што их је изнео у предистрази. Шта би могли с правом да закључимо из ових разних и противних исказа? Од стране радикала није могао бити подговорен за време истражног затвора, него би то могао бити само од стране полиције. Истинитост у овој ствари не ће се сазнати, али вероватност говори, да она забачена и одбачена личност говори само онаке исказе, какви се од њега траже. И да се овим начином хтела ударити радикална странка по глави, о томе нема никакве сумње.“ Даље напомиње лажне и ништавне исказе сведока и како један сведок каже за пуковника Николића, да се оштрим начином изразио о стању у Србији, а други, да он, Николић, чита радикалне листове. На то „Преса“ примећује: „Да би се морало пола Србије донести под истрагу, кад би се и оваки искази увели за издајнички рад.“ Па онда завршује: „Једно пак стоји доста поуздано: да је намера влади, да путем суђења сатру радикалну странку. „Самоубиство“ начелника Анђелића, опроврга вање Кнежевићево од једног дана на други, потискивање слободе у одбрани, све то иде за тим, да се у истини не врши правоваљан судски поступак него партајско

суђење.... „Дужност је човештва, да напомене српским власницима, да они не ће ништа здобити у овом злонамерном политичком процесу, а у у последицама његовим све ће изгубити.“

Нови Сад, 29. августа.

После срамоте хоће без срамоте. Како је то лепо, кад ко уме па зна, као уредник »Срп. Сиона«. У свом и патријарховом листу доноси извештај о Матичиној скупштини, па, између осталога, особито се истичу ова места: »При доласку у Матичину скупштину била је Његова Светост поздрављена бурним усклицима Живео и дочекана стојећи од скупштинара; тако исто и високопреосвештени господин епископ, који су онда заузели за њих спремљена почасна места«. Мало даље каже опет ово: »Бурним усклицима, који су носили на себи тип одушевљене овације, испраћен је из скупштинске дворане Његова Светост патријарх Георгије« Ни једне пак речи нема о оној великој срамоти Бранковићевој, па о опој значајној интерпелацији у званичном делу Матичине скупштине, што је Георгије засебно позван у скупштину и поздрављен и дато му почасно место. О томе ни речи, па према мом, све је лепо било. Досетљив је тај »Срп. Сион«. Кад су све новине, и оне горње не мачке и мађарске, разнеле Бранковићеву бруку у Матичиној скупштини, нека се бар нађе један лист, који ће то мудро прећутати, а истаћи »одушевљену овацију«. Сад се тек може замислити, шта би та праља Бранковићева писала и колико би новинарског сапуна утрошила, да умије срамоту Бранковићеву, да му је како год патрон па Матичиној скупштини прошао мирно, и још достојанствено, и величанствено. Види се лепо, да је то очекивао и »Срп. Сион« и опа го спода новосадска, што су се нашла око патријарха Бранковића. И да је тако било, ко би их могао поднети! Овако, напели су грла, да »бурним усклицима живео« забашуре ону срамоту свога господара. Но бадава. Још ће им дуго звонити у ушима оне кобне речи с Матичине скупштине: срамота, у име морала нема му места међу поштеним људима...

А покушај, да доласком међу поштен свет може срамоту опрати, изјаловиће се од сад увек, као и сад покушај »Срп. Сиона«, да патријарх Бранковић после опаке срамоте у Матичиној скупштини остане без срамоте. И ко покушава да прикрије његову срамоту, губи у оном тренутку срам и стид...

Дуго ће се још говорити у нашем народу: Осрамотио се као Бранковић у Матичиној скупштини!...

Политичке вести.

Заузимање Медвеђег Острва. О изашиљању руског ратног брода „Светлане“ на Медвеђе Острво и о уклањању чланова немачког рибарског друштва са тог острва, доноси руски „Правительственни Вјестник“ опширан извештај, из којега вадимо ово: Командант крстарице „Светлане“, капетан Абаса, искрцао се на северној обали Медвеђег Острва, где је застао немачку рибарску експедицију и једну приватну експедицију немачкога поданика Лернера. Недалеко од насеобине Немаца, наишао је капетан Абаса на трагове руских насеобина. С тога је истакао на острву руску трговачку заставу и прикуцао једну плочу с натписом: „Својина Русије“, на руском, француском и енглеском језику. На његов позив Немци су остали без једне речи то острво.

Вести из места и са стране.

Књижевно одељење „Матице Српске“ држало је 28. августа (9. септембра) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Председник отварајући седницу поздравља бачког епископа Митрофана Шевића, који је као члан књижевног одељења први пут дошао у седницу. Поздравља топлим речима др. Е. Маргалића, професора будим-пештанског универзитета, министарског поверенника за српску велику гимназију новосадску и књижевника, који је песме о Краљевићу Марку превео на мађарски језик и у посебној књизи на свет издао. — За председника књижевног одељења бира се једногласно Јован Вучковић, досадањи потпредседник. — За чланове књижевног одбора бирају се већином гласова: Јован Грчић, др. Милан Савић, Милан А. Јовановић, Стеван Лекић, Сава Петровић, др. Ј. Радонић, др. Ђ. Дера, Т. Остојић из места; а са стране они: Паја Марковић, М. Јакшић, Гад. Врховац и Ђ. Магарашевић. — Узимају се на знање скупштинске одлуке о расписивању награда из задужбине Јована Наке В. С. Миклушког и Јована Остојића и жене му Терезије рођ. Зозукове. — Према једногласном мишљењу чланова: Јована Грчића и Рад. Врховца досуђује се, на основу овлаштења главне скупштине, награда од 100 фор. шаљивој игри у 1 чину с натписом: „Ретка срећа“ под уобичајеним условима. Кад се отворило делу приложено запечаћено писмо, на које је исти мото био који на делу: видело се, да је споменуту шаљиву игру написала Милева Симићева, учитељица српске више девојачке школе у Н. Саду. Исти оцењивали не препоручују за па граду трагедију: „Боже“ и шаљиву игру: „По команди“, од непознатих писаца, и ако овом последњем делу признају многе врлине и доста умешну израду. — Узета је на знање наредба кр. угар. министарства просвете и црквених послова о питомцу Ђ. Влајковићу из Задужбине Васе Јагазовића и њене му Саранфиле. — Узет је на знање одговор председникова на питања, која је ставио члан др. Станоје Станојевић у погледу одређења делокруга књижевног одељења и управног одбора. — Враћене су неке молбенице ради стипендија, које су стигле на стечај после истеклог рока и после књижевним одељењем већ извршене кандидације.

Путовање руског цара. Руски цар се већ од неколико дана бави са својом породицом у Бернсторфу, у малом шарлотенлудском летњиковцу. Тамо је и краљ Ђорђе. Мали дворац препун је, те је за слуге у башти подигнута привремена зграда. Краљ Кристијан је хтео цара да дочека у великом дворцу Фредепсбуршком, по то није учинио па изричну жељу царице удовице. Велики број туриста дошао је, да види и посматра живот руског цара. Цар је страстан играч тениса и па његову жељу је у башти удешен простор за ову игру. Партнер у игри му је обично надвојвоткиња Викторија. Живот царев је што може бити простијији обичнији. Рано рани и дуго шета око дворца, за тим се враћа на доручак. Сваког другог дана доноси му трчач писма и телеграме из Патрограда, и тада цар ради у својој одаји читаво пре подне. После ручка слуша један сат музику, за тим се опет враћа у своју одају и ради. Још четрнаест дана остаће цар у Бернсторфу, за тим иде у Дермштат, где ће остати до краја октобра п. н. а по том у Енглеску.

Трговина.

НОВИ САД, 1. септембра. Пшеница прве квалитете фор. 8·——20 н. Пшеница средња ф. 8·— до — нов. Пшеница лакша роба фор. 7·50—80 н. Наполица ф. 7·50— ф. Јечам нови фор. 5·10—20 Зоб ф. 4·60—70 Кукуруз у зрну фор. 5·10—— нови у клипови ф. ——— нов. Маст 54 фор. Сланина сува 54 фор. дебела пљена 56 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	32—33 нов.	живе
„ средњи . .	31—— нов.	мере
„ лаки . . .	30—— нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	25—30 нов. по клгр.
Јагњци	6—12 фор. по пару.
Овци .	8—16 фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

31. августа било је	1·38 мет.
1. септембра било је	1·44 мет

*

Брашно, 24. авг. по нов. кал. Фино брашно: Нумера 0 — 14 ф. 20 н.; — 1. — 13 ф. 80 н. 2. — 13 ф. 40.; 3. — 12 ф. 60 н.; брашно за лебац: Нумера 4 — 12 ф. — н.; 5. — 11 ф. 60 п. — 6. 11 ф. — н.; — 7. 8 фор. — н.; — 8. 6 ф 40 н. брашно несејано: I. — 10 фор. — н.; II. — 9 ф. 20 н. мекиње: 4 ф. — н.; грис прве и друге врсте, 15 фор. — н.; треће врсте: 15 ф. — н. Све од 100 килограма. Цене су парног млина Валтазара Фајта у Новом Саду.

Најновије вести.

Из Берлина јављају да ће руски цар ово дана доћи у Потсдам да посети немачког цара. Овој изненадној посети приписује се велика важност. У потсдамском двору чине се у велике припреме. Немачки цар позвао је драгонску пуковнију цара Александра са маневра да врше почасне страже. Муравијев ће доћи већ о вих дана.

Из Париза јављају: Ухваћена су три човека, која су преко крова једне оближне куће дотуривали Герену рану. Наместили су уже с крова на кров те су по ужету шиљали пакете. Један је пакет пао на калдрму и тако су ушли у траг.

ОГЛАСИ.

За мој велики бирт у Ст. Стапару тражим

БИРТАША.

Ступити може 1. новембра п. н. 1899. Првенство имају Срби, који говоре мађарски и немачки и да им је жена добра куварица,

Уз бирцуз има и **касапница**, те је нужно да је бирташ уједно и касапин.

Ближа условија код мене лично.

Стари Стапар, 11. септембра 1899.

Лазар Станковић,
посредник.

367 2 10

ОГЛАС.

Дана 23. септембра т. г. у 11 сати пре подне издаваће господарствени уред петроварадинске имовне општине у Митровици крчевину у Кабларовцу лежећа тик обале канала Босута код Мале Вашице — под шајам за пољско уживање на три године.

Величина крчевине 225 к. јутара 124□°

Дражба ће се обављати устмено, но примају се и писмене понуде обложене са 5% од понуђене годишње закупнине, које буду до 11 сати пре подне горе реченог дана подписаном уреду предате, те у којима буде изрично изјављено да су нудиоцу увјети познати и да их у целости прихваћа.

Поближи увјети закупа могу се дознати код потписаног уреда и код дотичне шумарије у Моровићу.

Шумско господарствени уред
161 3—3 петроварадинске имовне општине.

Csődtömeg-Eladás.

Vagyon bukott Mudroch A. Gusztáv ujvidéki üvegkereskedő csődtömegéhez tartozó s a csődleltár 1—790. tétel alatt felvett és 2441 for. 65 értékű üvegárúk és üzleti felszereléseknek ajánlati verseny utján való eladását a csődválasztmány elhatározván, felhivatnak venni szándékozók zárt irásbeli ajánlataikat Dr. Kohn Károly ujvidéki ügyvédhez 1899 évi szeptember hó 23-ának delutáni 5 óráik nyujtsák be.

Az ajanlattevők tartoznak a becsérték 10 %-kát készpénzben bánatpénzül letenni.

A választmány az ajánlatok elfogadasa tekintetében 1899 evi szeptember hó 25-én fog denteni, de jogositott legelőnyősebb ajánlatott is viszautasitani.

Az esetleges nevő tartozik banatpénzének külőnbeni elvesztése s az ingóknak az ő kárara való újboli eladásának terhe alatt — ajánlatának elfogadásatól számitott 5 (öt) nap alatt az árukat a tömeggondnoktól átvenni s azok vételárát készpénzben lefizetni, illetve a vételi feltét elernek eleget tenni.

Vevő tartozik a jogügyles bélyeg és jogilletéket sajátjából fizetni.

A választmány az áruk esetleges hiányáért vagy a leltár hélyességért felelőséget nem vállal

A leltárhoz tartozó arúk és felszerelesék Dr. Kovács Bódog tömeggondnok közbenjöttével a hivatalos órák alas megtekinttetök.

Kelt Ujvidéken 1899. szeptember hó 9-én.

Dr. Kovács Bódog,
ügyvéd
mint vb. Mudroch A. Gusztáv
1—1 369 csődtömeggondnoka.

ОГЛАС.

Дне 23. септембра т. г. у 10 сати пре подне продавати ће се код господарственог уреда петроварадинске имовне општине у Митровици, јавном дражбом оногодишњи уред жира и то:

1.) У Малетићу лугу 338 кат. јутара између Платичева и Хртковаца.

2.) У Гробовини II. део 680 кат. јутара између Купинова и Ашање.

3.) У Лознацу 540 кат. јутара између Ашање и Петровчића.

Дражбовати ће се устмено, но примају се и писмене понуде, ако буду до 10 сати пре подне потписаноме уреду предане, те у којима буде изрично изјављено, да су нудиоцу увјети познати и да их у целости прихваћа.

Пре понуде, било усмене било писмене, полаже се пишманлука 100 фор. а досталац има након дражбе положити целу досталну своту и у име јамчевине 200 ф. за евентуалне штете.

Досталац има право у дотичним луговима жир купити или свиње жирити, а време закупа траје од дана одобрења дражбе по високој влади у Загребу до 31. марта 1900 године.

Поближи увјети могу се сазнати код господарственог уреда у Митровици и код шумарије у Сурчину, Купинову и Кленку.

Шумско господарствени уред
360 2—3 петроварадинске имовне општине.

За нашу ГВОЖЂАРСКУ РАДЊУ потребујемо једног озбиљног, вредног и сталног младића, који је 3—4 године сервирао. Ступање по вољи.

ПОПОВИЋ и СЕВЕР
2—3 365 **у Дарувару.**

ТРГОВИНА
МУШКЕ и ЖЕНСКЕ КОНФЕКЦИЈЕ, ШЕШИРА и ЦИПЕЛА
ШАНДОРА ТЕОДОРОВИЋА
У ВИНКОВЦИМА

потребује једног старијег, вештог, исте струке способног помоћника, који мора знати још и немачки и мађарски говорити. Ступити може одма. 364 2—2

Два помоћника

мануфактурне бранше добри продавци, један старији други млађи, могу добити одмах место у мешовитој трговини у једном већем месту у Срему. Упутити се ваља код администрације „Заставе“, уз прикључење пошт. марке од 10 нов. 368 2—2

НИКОЛЕ КАПАМАЏИЈЕ
ТРГОВАЧКА ШКОЛА
и
ПАНСИОНАТ
У БЕЧУ.

(Адреса: **N. Kapamadžija, Wien VI. Mariahilf, Millergasse 43.**

Циљ је ове школе, да младиће, који немачки знају, обично за 2 године у трговачким наукама тако обучи и усаврши, да буду способни у сваком трговачком или фабричком комптоару, у банкама или новчаним заводима ваљано радити Они ђаци пак, који без икаквог знања немачког језика у школу ступе, морају прво немачки научити, па онда тек могу бити редовни ђаци.

За зрелије младиће са добром школском припремом и знањем немачког језика постоји једногодишњи стручни курс (Einjähriger Fachcurs), у ком се го репомснута циљ за 10 месеци може постићи.

Срби ђаци имају осим редовних предавања (која су често на немачком језику) и засебну наставу, где свестрано и темељно уче немачки језик и по нешто од других предмета, које на српском, које на немачком језику.

Школарина износи (осим 2 фор. уписнине) 100 фор. а. вр. годишње, а може се и полугодишње напред платити.

Књиге стају од прилике 10 фор.

У свези са школом и у истом здању постоји и новоуређени

ПАНСИОНАТ

где су ђаци не само у брижљивој нези и под строгим надзором добро смештени, него и засебну поуку како у немачком језику, тако и у осталим трговачким наукама добивају.

„Како је место у пансионату ограничено, а више од половине места већ сад допуњено, то се могу нове пријаве само онда осигурати, ако се што пре учине и прва рата пенсионатске своте по програму одмах уплати.“

На жељу родитеља смешта директор ђаке и у приватним кућама на стан и кост.

Школа почиње 4. (16.) септембра. 278 8—9

Програми се шаљу на захтевање бесплатно.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.